

۱۹۶۲ - ۱۸۸۷ فرید، زیگموند فروید، *Freud, Sigmund*
 الفبا بحروف کوچک و بزرگ و الفبا بحروف کوچک و بزرگ و الفبا بحروف کوچک و بزرگ
 شماره: ۱۷۶۵

زیگموند فروید

تاریخچه: ۲۶
 تاریخچه: ۲۶
 تاریخچه: ۲۶

تاریخچه: ۲۶
 تاریخچه: ۲۶
 تاریخچه: ۲۶

لئوناردو داوینچی

همراه با یک یادداشت
 پیشگفتار

قسمت اول
 نگاه منصفانه به مقاله فرید و لئوناردو داوینچی
 مترجم: ۱۵۸۹
 شماره: ۱۷۶۵

مهدی افشار

قسمت دوم
 لئوناردو داوینچی خاطر من است

تاریخچه: ۲۶
 تاریخچه: ۲۶
 تاریخچه: ۲۶

همراه با یک یاد

فهرست

- همراه با یک یاد ۵
- پیشگفتار ۷
- قسمت اول**
- نگاهی منتقدانه به مقاله فروید درباره لئوناردو داوینچی ۱۱
- قسمت دوم**
- لئوناردو داوینچی خاطره‌یی از کودکی ۹۳

کتاب نقدی بر مقاله منهل فروید درباره لئوناردو داوینچی است. این نخستین کتاب شوری در دلم افکنده بود. حروف چینی به صورت دستی بود و حروف را از کارمه برمی داشتند در ورماد (شاید هم ورمات) می گذاشتند و سپس در رنگا قرار داده و چون یک صفحه کامل می شد، دورش نخ می بستند تا شیرازه حروف چیده شده، بریشان نشود و ناشر خود نمونه های اول و دوم و سوم متون حروف چینی شده را به روابط عمومی ستاد بزرگ ارتشاران می آورد و پس از خلط گیری و نمونه خوانی دو یا سه باره، برای چاپ روانه چاپخانه می شد و این قلم؛ با چه شوری و چه شوقی آنچه از متن دشوار کتاب درمی یافت بر روی کاغذ می آورد و سرانجام انتشار کتاب به بلندی قامت روزهای خدمت فرسید و کتاب پس از دریافت کارت پایان

همراه با یک یاد

طعم شیرین روزهای آبان ۱۳۵۱ هنوز در جایی در گوشه‌های ذهنم کمین کرده و نمی‌دانم، شاید آن طعم که اکنون شیرین می‌نماید تنها یک دلتنگی و نوستالژی است و شاید هم نوعی حسرت و شاید هم پندار و توهم و آن طعم به روزهایی مربوط می‌شود که جامه افسری به تن، خدمت سربازی را می‌گذراندم و آن قدر زمان و فرصت داشتم که بی‌هیچ شکوهی از سوی افسران مافوق در همان دوران خدمت به ترجمه بپردازم. و این ترجمه نخستین اثری بود که می‌پنداشتم از فروید است، زیرا بر پیشانی کتاب عنوان لئوناردو داوینچی اثر فروید نشسته بود و به هنگام ترجمه بود که دانستم این کتاب نقدی بر مقاله مفصل فروید درباره لئوناردو داوینچی است.

این نخستین کتاب شوری در دلم افکنده بود، حروف چینی به صورت دستی بود و حروف را از گارسه برمی‌داشتند در ورساد (شاید هم ورسات) می‌گذاشتند و سپس در رانگا قرار داده و چون یک صفحه کامل می‌شد، دورش نخ می‌بستند تا شیرازه حروف چیده شده، پریشان نشود و ناشر خود نمونه‌های اول و دوم و سوم متون حروف چینی شده را به روابط عمومی ستاد بزرگ ارتشتاران می‌آورد و پس از غلط‌گیری و نمونه‌خوانی دو یا سه باره، برای چاپ روانه چاپخانه می‌شد و این قلم؛ با چه شوری و چه شوقی آن‌چه از متن دشوار کتاب درمی‌یافت بر روی کاغذ می‌آورد و سرانجام انتشار کتاب به بلندی قامت روزهای خدمت نرسید و کتاب پس از دریافت کارت پایان

خدمت انتشار یافت و فراموش نمی‌کنم روزی را که کتاب را با آن حجم و وزن دل‌نشینش در آغوش کشیدم که پنداری نخستین فرزند نورسیده‌ات را در آغوش کشیده‌ای.

از آن روزگاران، قریب که نه، درست چهل و سه سال می‌گذرد و چون انتشارات جامی خواستار تجدید چاپ این کتاب شد - ناشر اولیه اکنون کار نشر بی‌رمق را رها کرده و به کار بسازبفروشی پروتق روی آورده و تو خود حدیث مفصل بخوان از این مجمل که او چه‌گونه می‌زیست و اکنون چه‌گونه می‌زیید - واقع امر شگفت‌زده شدم که آیا آن اثر با آن قلم کم‌توان آن روز می‌تواند امروز مخاطبی داشته باشد! و چون به بازخوانی آن پرداختم - اگر به حساب خودخواهی نگذارید - باید بگویم اگر چهره به شادی نگشودم، چهره دژم نکردم. با این حال به قول عماد کاتب که می‌نویسد: "چون در اثری که روز پسین نگاشته‌ای نظر می‌افکنی بی‌کم و کاست در آن، قلم به تغییر می‌کشانی." و من نیز تیغ ویرایش برکشیدم و تا آن‌جا که توانستم متن را پیراستم و زبانش را زبان امروزیان و نگاهش را نگاه امروز خود گردانیدم. چون متن اصلی کتاب دیگر در دسترس نبود، در محتوای کتاب تغییری ندادم و آن‌چه تغییر یافت تنها در صورت نوشته‌ها بود.

در هر حال برای حفظ امانت و داوری در باب دو نثر خود در یک فاصلهٔ چهل و اندی ساله، مقدمه مترجم را بی‌هیچ کم و کاستی، واژه به واژه حفظ کردم تا خوانندگان تصویری از آن جوان بیست و چهار ساله‌یی داشته باشند که سودای مترجمی می‌داشت.

و اکنون پس از این زمان درازدامن، مانده‌ام که آیا آن سودا، محقق شده است؟

مهدی افشار

زمستان ۹۴

پندرد با ای می‌گانه...
مخبر آن زمان...
پندرد با ای می‌گانه...
مخبر آن زمان...
پندرد با ای می‌گانه...
مخبر آن زمان...

پیشگفتار

تردیدی در روان‌نژند بودن لئوناردو نیست. وقتی در زندگی و کارهای لئوناردو تأمل می‌کنیم برای شناخت و حل معماها و رموز زندگی او خود را در گردابی عمیق می‌یابیم.

کتاب حاضر بیانگر تأملات و تفکرات فروید دربارهٔ لئوناردو و نمایشگر کوشش‌هایی است که فروید برای درک و شناخت لئوناردو داوینچی به کار گرفته.

وقتی در مورد شخص به خصوصی کنجکاو می‌شویم مثلاً همسایه جدید دیوار به دیوارمان، آن‌چه ما را کنجکاو می‌کند، تناقضاتی است که در گفتار و رفتار او مشاهده می‌کنیم.

برای مثال همسایه جدیدمان می‌گوید به باغبانی علاقه‌مند است، ولی باغچه بزرگ پشت خانه‌اش بایر و بی‌توجه مانده و علف‌های هرز سراسر باغچه را فرا گرفته. وقتی اثاثه منزل جدیدش را می‌آورد در میان اثاثه او، وسایل ورزشی به چشم می‌خورد، ولی به آشکارا مشهود است از هیچ یک از آن‌ها استفاده نمی‌کند.

احتمالاً از چنین رفتاری تعجب می‌کنیم؛ اما وقتی می‌شنویم همسرش فوت شده و باغبانی و ورزش دو سرگرمی اصلی این زوج بوده و هم‌اکنون همسایه جدید از مرگ همسر در ماتم و اندوه است، آن‌گاه همه معماها و رازها بر ما آشکار می‌شود و دلیل عدم استفاده از وسایل ورزشی و عدم رسیدگی به باغچه را درمی‌یابیم و در واقع همسایه جدید را درک می‌کنیم، بنابراین وقتی

دلیلی قانع کننده برای رفتارش می‌یابیم کلیه ابهامات از بین می‌رود. هم‌اکنون با معمای زندگی لئوناردو مواجه‌ایم. اگر همه زندگی لئوناردو معما نباشد، حداقل بخشی از زندگی‌اش معما و سخت پیچیده است. زندگی و کارها و آثار لئوناردو دارای تناقضات چشم‌گیری است. برخی از رفتارهایش با توجه به نبوغی که در بسیاری جهات از خود نشان داده، غیرمتعارف و دور از شأن وی می‌نماید. از جمله ناتوانی‌اش در به پایان رساندن اثری که آغاز کرده بود، وی را رسوا و انگشت‌نما گردانده بود، ترسیمات و نقاشی‌هایش آکنده از احساس است، ولی در نوشته‌هایش اثری از احساس انسانی دیده نمی‌شود. در مجموع، کارهای هنری لئوناردو راهگشای سحرانگیزی برای پیروان مکتب اوست. به گفته سرکنت کلارل: "لئوناردو داوینچی، هاملت تاریخ هنر است. سراسر زندگی‌اش پر از ابهام و آکنده از مه‌آلودگی است." ابهام در این جاست که آیا او هنرمندی بود که به طرف علم کشیده شد، یا دانشمندی که به طرف هنر جلب گردید؟

در این کتاب، فروید ثمره کوشش‌هایش را جهت شناخت لئوناردو داوینچی طرح کرده است. فروید هم‌چنین کوشیده تا تناقضات رفتاری و ذهنی لئوناردو را تفسیر کرده، توضیح دهد. به هر حال شکی نیست، نگاه فروید در مردم عادی اعجاب‌انگیز می‌نماید. از آن‌جا که لئوناردو داوینچی بسیار شناخته شده است و عموم مردم علاقه‌مند به شناخت وی هستند، این کتاب به طریقی نگاشته شده که افراد غیرمتخصص نیز قادر به درک مطالب آن باشند.

اما البته بین تفسیر فروید و تفسیری که درباره رفتار متناقض همسایه داشته‌ایم، تفاوتی وجود دارد. وقتی درباره رفتار متناقض همسایه به تحقیق می‌پردازیم، از روش‌های روان‌شناسی زندگی عادی و احساس عمومی بهره می‌گیریم، یعنی دلیل تناقض بین گفتار و رفتار همسایه را که ناشی از اندوه از دست دادن همسرش است درمی‌یابیم، ولی در مقابل، فروید برای بیان و توجیه رفتار لئوناردو داوینچی خود را در محدوده روان‌شناسی شعور متعارف قرار نمی‌دهد، بلکه همه تلاش او در این جاست که شناخت لئوناردو از طریق مفاهیم تخصصی و تکنیکی و تئوری‌های عمومی تحلیل روانی صورت

پذیرد. با این حال، هرگاه ضرورت بهره‌برداری از روان‌شناسی عمومی و شعور متعارف احساس می‌شده، فروید از آن دانش نیز بهره گرفته. هم‌چنان‌که به روش‌های تکنیکی تئوری تحلیل روانی تا آن حد تکیه کرده که در آن دوره پیشرفت کرده بود.

همین طریقه تفسیر فروید است که به طور منطقی مقاله وی را با تفسیری که درباره شخص دیگری می‌کنیم، متفاوت می‌گرداند و در نهایت همین گونه تحقیق است که به طور مشخصی این پژوهش را از تحقیقات دیگران متمایز می‌کند و صرفاً بیانگر نگرش فروید است.

به سبب همین روش اختصاصی فروید است که بخش اعظم روان‌شناسی عمومی فروید، معطوف به حل معمای لئوناردو داوینچی می‌شود. شکی نیست کوشش فروید در مورد احساس عمومی کوششی دقیق و آگاهانه است، اما با این حال، بخش اعظم روان‌شناسی احساس عمومی؛ ناشناخته باقی مانده است.

اکنون وقتی افراد عادی یا منتقدین هنری و منتقدین علوم تاریخی به مقاله فروید در مورد لئوناردو می‌نگرند، در ابهام می‌مانند و یا حتی گیج می‌شوند. مقاله فروید از آن نظر جلب توجه منتقدان را می‌کند که بسیار نکات را برای آنان روشن می‌سازد و این نکات مفاهیمی هستند که قبلاً هیچ‌گاه کسی به آن‌ها توجهی نشان نداده بود. هم‌چنین مبهوت و متحیر می‌شوند، زیرا قادر به درک عواملی نیستند که سبب به وجود آمدن این رفتارها شده است.

اما تا چه حد می‌توان گفتار فروید را پذیرفت؟ چه دلیلی وجود دارد که به طور یقینی بتوان گفت آن‌چه فروید می‌گوید، مبتنی بر واقعیت است؟ این تردیدها در مورد مقاله فروید درباره لئوناردو کاملاً طبیعی و اجتناب‌ناپذیر می‌نماید؛ همان‌گونه که قبلاً نیز گفته شد آن‌چه مقاله فروید را درباره لئوناردو از دیگر مقالات ممتاز و متمایز می‌کند، آن است که فروید در بررسی‌های خود از مفاهیم تکنیکی و قوانین کلی تئوری تحلیل روانی بهره گرفته است.

اگر این مفاهیم و تعمیم دادن‌ها برخوردار از پشتوانه باشد، بدیهی است دیگر مسأله‌یی به وجود نمی‌آید؛ همانند مفاهیم و قوانین کلی که بر حرکت و